

İSLAM'DA KARDEŞLİK VE İSAR

Kardeşlik nedir diye sorulduğunda hepimiz farklı cevaplar veririz. Nesep kardeşliği, kan kardeşliği, ahiret kardeşliği, insanlık kardeşliği ve din kardeşliği, Kur'an-ı Kerim'den öğrendiğimiz kardeşlik çeşitlerindendir. Nitekim Yüce Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

“Müminler ancak kardeşler...” (Hucurat 49/10)

Bu ayetten de açıkça anlaşıldığı üzere, ancak iman bağıyla bir araya gelenler kardeş olarak kabul edilmektedir. Buna göre, yeryüzünün neresinde yaşıyor olurlarsa olsunlar, hangi dili konuşurlarsa konuşsunlar, hangi kavim ve renge sahip olurlarsa olsunlar, bütün Müminler birbirlerinin kardeşleridir. Yani birbirlerinin sadık dostlarıdır.

Aynı dili konuşanlar değil, aynı duyguları ve hisleri paylaşanlar daha iyi iletişim kurar ve daha iyi anlaşılır. Bu yüzden din kardeşliği, yeryüzündeki Müminlerin, zaman, mekân ve mesafe farkı olmaksızın birbirlerinin sevinç ve kederini paylaşması; onların huzur ve saadetini kendi huzuruna tercih etme asaleti olarak tanımlanır. Bakınız, Allah (c.c.) bu durumu bizlere nasıl ifade etmektedir:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

“Hep birlikte Allah’ın ipine (İslâm’a) sımsıkı yapışın; parçalanmayın. Allah’ın size olan nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti ve O’nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle açıklar ki doğru yolu bulasınız.” (Âli Imrân, 3/103)

Başka bir ayet-i kerimede ise Rabbimiz şöyle buyurmaktadır;

وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

“Ve (Allah), onların kalplerini birleştirmiştir. Sen yeryüzünde bulunan her şeyi verseydin, yine onların gönüllerini birleştiremezdin, fakat Allah onların aralarını bulup kaynaştırdı. Çünkü O, mutlak galiptir, hikmet sahibidir.”(Enfâl,8/ 63)

Yukarıda ifade ettiğimiz bu iki ayeti kerimeyi incelediğimizde kalpleri birbirine yaklaştıranın Rabbimiz olduğunu açıkça görmekteyiz.

Kardeşlikle ilgili Peygamberimiz’in (s.a.s.)hadislerine baktığımızda da aynı durumları görmekteyiz. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

“Müminler birbirinin aynasıdır.” (Ebu Davud, Edeb, 49)

“Müminler, bir bina gibidir.” (Buhari, Edeb, 36)

“Müminler, bir vücudun organları gibidir.” (Buhari, Edeb, 27; Müslimi Birr, 66)

Bizler bu hadislerden ne anlıyoruz? Allah Resulü'nün (s.a.s.) emrine ne kadar riayet ediyoruz?

Bunları düşünmeliyiz.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyurur:

إِنَّ أَحَدَكُمْ مِرَآةَ أَخِيهِ، فَإِنْ رَأَى بِهِ أَدَى فَلْيُمِطْهُ عَنْهُ

“...Her biriniz, kardeşinin aynasıdır, onda bir rahatsızlık görürse bunu ondan izale etsin.”

(Müslim, İman 95)

الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا

“Müminin mümine karşı durumu, bir parçası diğer parçasını sımsıkı kenetleyip tutan binalar gibidir.” (Nesâî, Zekât, 66)

Bir binanın yapımında demir, kum, çimento ve tuğla gibi malzemeler kullanılır. Bu malzemeler o binanın ayakta kalmasını sağlar. Bu malzemelerden birinin eksik olması, çürük olması veya düşmesi, binanın ayakta kalmasını zorlaştırdığı gibi bir Müminin sıkıntısı diğer Müslümanı rahatsız eder. Aramızda meydana gelen istenmeyen durumlar, kardeşlik yapımızı olumsuz etkiler. Müminler, bir binanın tuğlaları gibi olmalı, birbirlerini kırmamalı, kardeşlik duygusu içinde yaşamalıdır.

Dünyanın neresinde olursa olsunlar, tevhid bayrağı altında birleşen Müminler, aynı milletten olup sanki bir vücudun organları gibidirler. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) bu hususu şu hadisi şerif ile dile getirmiştir:

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى

“Müminler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir uzvu hasta olduğu zaman, diğer uzuvlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar.” (Buhârî, Edeb,27) bu hadisi şeriften

Vücudun her bir uzvu nasıl değerli ve vazgeçilmezse; İslam toplumu içerisinde yaşayan her birey aynı değerdedir. Hadis de Müslüman toplum, bir vücuda benzetilmektedir. Vücudun işlevi, hareketi, sağlıklı yaşamı tüm organların uyum içerisinde çalışmasına bağlıdır. Vücuttaki herhangi bir rahatsızlık tüm vücudu nasıl etkilerse, İslam ümmeti ve toplumu da böyledir. Toplumun her bir bireyi değerlidir. Fertler bir araya geldiğinde birliği ve dayanışmayı oluşturur. Bir arabanın tekerlek, direksiyon, motor vb. parçaları tek tek ayrılrsa arabanın bir işlevi ve anlamı olmaz. Toplum bireylerin bir araya gelmesiyle, dayanışmasıyla anlam kazanır ve güçlenir. Mehmet Akif ne güzel ifade etmiştir:

Girmeden tefrika bir millete; düşman giremez.

Toplu vurdukça sineler; onu top sindiremez.

‘Sen-ben’ desin efrad, aradan vahdeti kaldır,

Milletler için işte kıyamet o zamandır.

Yine Peygamberimiz (s.a.s) Veda Hutbesi'nde şöyle buyurmuştur:

“Müminler! Sözümlü iyi dinleyin, iyi belleyin. Rabbiniz birdir, babanız birdir. Hepiniz Âdem'densiniz, Âdem de topraktan yaratılmıştır. Hiç kimsenin başkaları üzerinde soy sop üstünlüğü yoktur. Allah katında üstünlük, ancak takvâ ileldir... Müslüman Müslümanın kardeşidir. (İbn Hanbel, 5/411)

Kardeş olmak ve kardeşlik bilincini diri tutmak, bize dünyada birlik ve beraberlik, ahirette ise arşın gölgesinde gölgelenmek gibi faydalar sağlar.

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ: اجْتَمَعَا عَلَيْهِ، وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ،

“Başka bir gölgenin bulunmadığı Kıyamet gününde Allah Teâlâ, yedi (sınıf) insanı, arşının gölgesinde barındıracaktır: ... Birbirlerini Allah için sevip buluşmaları da ayrılmaları da Allah için olan iki insan.” (Buhâri,Ezan,36)

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ
وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا

“Kim Allah’a ve Resûl’e itaat ederse işte onlar, Allah’ın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler, siddîkler, şehidler ve salih kişilerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaşlardır!” (Nisa, 4/69)

Yüce Rabbimiz bir kudsi hadisinde ise;

إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَيُّنَ الْمُتَحَابِّينَ بَجَلَالِي؟ الْيَوْمَ أَظِلُّهُمْ فِي ظِلِّي، يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي

“Nerede benim rızâm için birbirlerini sevenler? Gölgeinden başka gölgenin bulunmadığı bugün onları, kendi arşımın gölgesinde gölgelendireceğim” buyurur. (Müslim, Birr, 37)

Kardeşliğimiz, imanımız ile de bağlantılıdır. Bir mümini sevmek, imanın lezzeti olarak tarif edilmiştir. Peygamberimiz (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْدَفَ فِي النَّارِ
“Şu üç özellik kimde bulunursa o iman tadını almış demektir: Allah ve Resûlünün o kimseye her şeyden daha fazla sevimli olmasıdır. Sevdiği kişiyi Allah için sevmek. Allah kendisini küfür bataklığından kurtardıktan sonra küfre dönmeyi, ateşe atılmak gibi çirkin ve tehlikeli görmek.” (Buhârî, İmân 9)

Allah Teâlâ bir kudsi hadiste şöyle buyurmaktadır:

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَجَبْتُ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ ، وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ ، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ ،
وَالْمُتَبَادِلِينَ فِيَّ

“Sırf benim için birbirini seven, benim rızam için toplanan, benim rızam uğrunda birbirini ziyaret eden ve sadece benim rızam için sadaka verip iyilik edenler, benim sevgimi hak ederler” (Muvatta’, Şa’r,

Peygamberimiz (s.a.s.) bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur:

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

“Sizden biriniz, kendisi için arzu edip istediği şeyi, din kardeşi için de arzu edip istemedikçe, (gerçek anlamda) iman etmiş olmaz.” (Buhârî, İmân 7; Müslim, İmân 71-72)

İslam Kardeşliğinde Olması Gereken Bir Diğer Husus: İsar Ruhu

İsar kelimesi, sözlükte “bir şeyi ya da bir kimseyi diğerine üstün tutma, tercih etme” anlamına gelir. Ahlak terimi olarak ise, “bir kimsenin kendisi ihtiyaç içinde olsa bile sahip olduğu imkânları başkalarının ihtiyacını karşılamak için kullanması, başkasının yararı için fedakârlıkta bulunması” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim’de isar terimi, Haşr Suresi 59/9 ayetinde terim anlamında kullanılmıştır.

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنَفِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Onlardan önce bu yurda yerleşmiş ve gönülden inanmış olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler, onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar; ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin bencilliğinden korunmayı başarsa işte kurtuluşa erecekler onlardır.” (Haşr, 59/9)

Bu ayette, bütün mal varlıklarını Mekke’de bırakarak Medine’ye göç etmek zorunda kalan Peygamber (s.a.s) ve diğer muhacirleri şefkatle karşılayıp mal varlıklarını onlarla paylaşmaktan çekinmeyen Medineli Müslümanlar (Ensar) övgüyle anılmaktadır. İsar kavramı genellikle malî fedakârlıklar için kullanılsa da bazı kaynaklarda “can ile isar”dan, yani kişinin sevdiği bir kimse için kendi rahatını, huzurunu hatta hayatını feda etmeyi göze almasından da söz edilir. Bu, mal ile isardan daha faziletli olarak kabul edilir.

Allah Resulünün (s.a.s.) hayatında da fedakârlığı görebiliyoruz. Sehl b. Sa’d anlatıyor: Bir kadın elinde kenarları dokunmuş bürde türünden bir kumaşla gelerek, “Ya Resulallah, bunu giymeniz için kendi elimle dokudum.” dedi. Böyle bir kumaşa ihtiyacı olan Resulullah (s.a.s.) kumaşı aldı ve izar şeklinde giyinerek (belden aşağısına sararak) yanımıza geldi. Fakat orada bulunanlardan biri kumaşa dokunarak “Ya Resulallah, bunu bana giydir, dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber tamam, buyurdu ve Allah’ın dilediği kadar bir süre o mecliste kaldıktan sonra evine döndü. Sonra kumaşı katlayarak ona gönderdi. (Buhari, Libas, 18)

Peygamberimiz (s.a.s) döneminde yaşanmış güzel bir kardeşlik ve isar örneği şudur:

Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.s) gelerek, "Ben açım" dedi. Allah’ın Resûlü (s.a.s), hanımlarından birine haber göndererek yiyecek bir şeyler istedi. O da, "Seni peygamber olarak gönderen Allah’a yemin ederim ki evde sudan başka bir şey yok" dedi. Efendimiz diğer hanımlarına da yiyecek bir şey sordu ve aynı cevabı aldı. Bunun üzerine ashabına dönerek, "Bu gece bu şahsı kim misafir etmek ister?" diye sordu. Ensardan Ebû Talha (r.a.) "Ben misafir ederim ya Resûlallah" diyerek o yoksulu alıp evine götürdü. Eve varınca hanımına, "Resulullah’ın misafirini ağırlayalım" dedi. Ancak hanımı, "Evde sadece çocukların yiyeceği kadar bir şey var" dedi. Sahabî, "Öyleyse çocukları oyala, sofraya gelmek isterlerse onları uyut,

misafirimiz içeri girince de lambayı bir bahaneyle söndür, biz de yiyormuş gibi yapalım" dedi. Misafir karnını doyurdu, onlar ise aç olarak yattılar. Sabahleyin Ebû Talha, Peygamber Efendimiz' in (s.a.s) yanına gitti. Resulullah (s.a.s), "Bu gece misafirinize yaptıklarınızdan Allah Teâlâ razı oldu" buyurdu. (Buhârî Tefsîr 59/6; Müslim Eşribe 172-173)

Hiz. Aişe'nin şu müşâhededesi de Resul-i Ekrem Efendimiz'in (s.a.s) diğergam insanlara bakışını ve onların Allah'tan nâil olacakları ikram ve ihsanları göstermektedir:

“Sirtında iki çocuğunu taşıyan yoksul bir kadın yanıma geldi. Ona üç hurma verdim. O da çocuklarına birer hurma verdi. Kendi yemek istediği hurmayı da çocuklarına bölüştürdü. Onun bu davranışına hayran kaldım ve durumu Resulullah'a anlattım. Peygamberimiz şöyle buyurdu: ‘Bu davranışı sebebiyle Allah Teâlâ o kadına mutlaka cenneti vermiş veya onu cehennemden azat etmiştir.’” (Müslim Birr, 148)

Menkıbe: Abdullah b. Ömer ra. anlatıyor: “Yedi ev vardı, hepsi de yoksuldu. Birisi bu evlerden birine bir koyun kellesi hediye etmişti. Ev sâhibi, komşusunun daha muhtaç olduğunu düşünerek kelleyi diğerkomşuya gönderdi. İkinci komşu da aynı düşünceyle kelleyi üçüncü komşuya gönderdi. Bu şekilde kelle yedi ev arasında dolaştıktan sonra tekrar ilk hediye edildiği eve gönderildi.” (Hâkim, II, 526)

İhtiyaç sahibi insanlara yönelik yardımın en zirve noktası olan isar, her durumda kendinden önce din kardeşinin iyiliğini ve huzurunu düşünmektir. "Önce ben" yerine "önce o" diyebilmektir. Müminleri bu güzel ahlaka yönlendiren en önemli etkenlerden biri de Peygamber Efendimiz'in (s.a.s) yolundan giderek onun güzel ahlakını örnek almaktır.

“Başkasının sevinci ile huzur bulmak” şeklinde de tarif edilen isar, cömertliğin en yüksek derecesidir. Dinimiz, ihtiyaç sahibi insanlara yardım etmeyi bizlere tavsiye eder. Bu sayede insanlar arasında sevgi, saygı ve kardeşlik duyguları gelişir. Toplum, huzur ve refah seviyesi yüksek bir toplum haline gelir.

Çünkü isar, nefsin itirazlarını susturup ihtiraslarına engel olarak kazanılan bir mücadeledir. Allah (c.c.), bu güzel özellik hakkında Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنَنَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Onlardan önce bu yurda yerleşmiş ve gönülden inanmış olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler, onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar; ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin bencilliğinden korunmayı başarsa işte kurtuluşa erecekler onlardır.” (Haşr, 59/9)

Hiz. Peygamber (s.a.s) üç defa yemin ederek, “gerçekten iman etmiş olmaz” der. Ashap, “kim ey Allah'ın elçisi?” diye sorunca;

مَنْ بَاتَ شَبَعَانًا وَجَارُهُ إِلَى جَانِبِهِ جَائِعٌ وَهُوَ يَغْلُمُ

“Komşusunun yanı başında aç olduğunu bildiği hâlde, kendisi tok olarak geceleyen kişi” (Heysemî, Mecma'u'z-Zevâid, Birr ve Sıla, XIV, 4) buyurmuştur.

Her iyiliğin karşılığı, onun güzelliği derecesindedir. Bu açıdan îsârın eciri de diğer infaklardan çok daha büyüktür. Bu nedenle dinimizde, bu ahlakın manevi kazancı eşsiz bir ganimet olarak kabul edilmiştir. Îsâr, sadece para ve mala ait bir fedakârlık değildir. Allah Teâlâ'nın bize ihsan ettiği her şeyde, kendi önceliğimizi geri plana atarak, imkânlarımızı zorlayarak, onu Allah yolunda insanlar ve mahlûkat için harcayabilmektir. Malımızla, canımızla, duamızla bu dünyada İslam kardeşliğimizi ve kardeşlerimiz için îsâr ruhunu yaşatabiliriz.

Bu vesileyle, bir yıldır zalim İsrail'in bombaları altında şehit olan din kardeşlerimize Allah'tan rahmet diliyor, Mescid-i Aksa'yı ve vatanlarını korumak için mücadele eden Filistinli kardeşlerimize Allah'tan nusret niyaz ediyorum. Rabbimiz, Doğu Türkistan ve Filistinli kardeşlerimiz başta olmak üzere zulüm ve işkence gören tüm insanlara yardım eylesin.